

Medical cannabis and news coverage: an analysis of how Thai mass media frame medical cannabis news

Nitta Roonkaseam*

Received 18 April 2021; Revised 1 May 2021; Accepted 2 May April 2021

Abstract

This research examines: (1) news reports on medical cannabis in Thai mass media before and after cannabis legalization during July 2018 to October 2019, and (2) how mass media in Thailand frames the medical cannabis news. Researchers used keywords "Cannabis," and "Medical CANNABIS" to identify related news pieces. The study was conducted from July 2018 to October 2019.

The results of the research were as follows. Firstly, on the matter of news reported on medical cannabis, there were 1,951 news articles in newspapers from June 2018 to October 2019. Medical cannabis was reported as the top three news, first appeared in May 2019, 13.42%, followed by 11.07% in November 2018, and 10.25% in April 2019. The newspaper which contained the most significant number of such news articles was Matichon.

Secondly, the news source most frequently cited was government agencies. Most of them were under the supervision of the Ministry of Public Health. Written news articles illustrated neutral attitude toward medical cannabis.

Keywords: Medical Cannabis, News Coverage, Framing, Mass media, Thailand

* Assistant Professor of Communication Arts Program, Faculty of Management Sciences, Phranakorn Rajabhat University Email: nitta@pnru.ac.th

กัญชาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การกรอบความคิด ทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย

นิษฐา หุ่นเกษม*

วันที่รับบทความ 18 เม.ย. 2564; วันแก้ไขบทความ 1 พค. 2564; วันตอบรับบทความ 2 พค. 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและวิเคราะห์การรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชน ประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย สามารถนำกัญชาและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมายได้ ถึงเดือนตุลาคม 2562 (หลังประกาศ 8 เดือน) และ (2) วิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมผ่านรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย เก็บรวบรวมกฤตภาคข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกชื่อฉบับที่ได้รับการรวบรวมโดยห้องสมุดข่าวมติชน (www.matichonelibrary.com) จำนวน 27 ฉบับ โดยใช้คำค้นหลักคือ “กัญชา” “กัญชาทางการแพทย์” และคำค้นอื่น ๆ ที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน

ผลการวิจัยพบว่าการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องของกัญชาทางการแพทย์ จำนวน 1,951 ข่าว เดือนที่มีการรายงานข่าวที่มากที่สุดคือในสามลำดับแรก ได้แก่ เดือนพฤษภาคม 2562 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.42 รองลงมา คือ เดือนพฤศจิกายน 2561 ร้อยละ 11.07 และ เมษายน 2562 ร้อยละ 10.25 สำหรับหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์มากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน

ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดจะเป็นแหล่งข่าวประเภทรัฐบาล ที่พบมากรองลงมา คือ แหล่งข่าวประเภทนักข่าว/คอลัมนิสต์ โดยผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข สำหรับท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดนั้นจะเป็นท่าทีที่เป็นกลางเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ รองลงมาคือ การแสดงท่าทีที่เห็นด้วยกับประเด็นกัญชาทางการแพทย์ โดยเน้นที่ประโยชน์ทางการแพทย์ของกัญชาในการรักษาผู้ป่วย

คำสำคัญ: กัญชาทางการแพทย์ การให้พื้นที่ข่าว การกรอบความคิด สื่อมวลชน ประเทศไทย

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อีเมล nitta@pnru.ac.th

บทนำ (Introduction)

การสำรวจคำว่ากัญชาในสื่อมวลชนไทย โดยอ้างอิงจากราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ทำให้ได้พบคำว่า ‘ยาเสพติด’ ‘สิ่งมอมเมา’ ‘ยาปลอมประสาท’ และอันตรายของกัญชาต่อร่างกายและจิตใจ รวมถึงปัญหาทางสังคมมากมายจากอาการประสาทหลอนและควบคุมสติไม่ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ได้ประกาศใช้ให้เป็นกฎหมายในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 ที่ผ่านมา ส่งผลให้สามารถนำกัญชาและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมาย “ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัย และพัฒนา ทั้งนี้ ให้รวมถึงการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ด้วย ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ” ทำให้ได้พบว่า ความเชื่อมโยงระหว่างคำว่ากัญชากับ “ยาเสพติด” กำลังเลือนหายไปและปรากฏเป็นประเด็นของกัญชาทางการแพทย์แทน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในเรื่องกัญชาทางการแพทย์โดยตรง แต่พบว่าในต่างประเทศได้มีการศึกษาในประเด็นนี้บ้างแล้ว การทบทวนผลการวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสนใจของสาธารณะต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์ นอกจากนั้นแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนออย่างก่อให้เกิดประเด็นการถกเถียงทั้งในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ สุขภาพอีกด้วย งานวิจัยจากต่างประเทศเหล่านี้ทำให้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ถึงบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ ในลักษณะของการกำหนดวาระทางสังคม (Agenda-Setting) (Temyer, 2011; Stringer & Maggard, 2016, Kim & Kim, 2018; Mereno et al., 2018; Lewis & Sznitman, 2019)

การกรอบความคิดทางสังคม (Framing) และการกำหนดวาระทางสังคม (Agenda Setting) เป็นกระบวนการที่สื่อมวลชนนำเสนอเรื่องราวในประเด็นใดประเด็นหนึ่งด้วยการเน้นและใช้ความถี่ ทำให้ประชาชนจำนวนมากรับรู้ คิด และเข้าใจว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่าเรื่องอื่น ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการกำหนดวาระทางสังคมของสื่อ คือ “แหล่งที่มาของวาระข่าวสาร” นั้น สำหรับการกำหนดวาระทางสังคมในเรื่องสุขภาพของประเทศไทยนี้ พบในงานวิจัยของ อูรพี จุลิมาศาสตร์ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร (2018) ซึ่งศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อผลักดันพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มสนับสนุนและกลุ่มคัดค้านกฎหมายฉบับนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนากระบวนการผลักดันกฎหมายฉบับอื่น ๆ หรืองานวิจัยของ นิษฐา หุ่นเกษม (2009) ศึกษาเรื่อง

“ความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะ: ศึกษากรณีการกำหนดวาระข่าวมาตรการห้ามขายเหล้าช่วงสงกรานต์ พ.ศ. 2552” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของแหล่งข่าวที่ปรากฏผ่านการนำเสนอข่าวมาตรการห้ามขายเหล้าช่วงสงกรานต์ พ.ศ. 2552 และวิเคราะห์ประเด็นหลักในการสื่อสารจากประเภทของแหล่งข่าวที่มีความแตกต่างกัน

คำถามที่น่าสนใจ คือ สื่อมวลชนในประเทศไทยมีการรายงานข่าวกัญชาทางการแพทย์อย่างไรเพื่อครอบคลุมความคิดทางสังคมผ่านรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ โดยมี “แหล่งข่าว” ไต่ถามที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในข่าว และ “ท่าที” ของแหล่งข่าวนั้นเป็นอย่างไร สนับสนุน คัดค้าน หรือเป็นกลางต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

1. เพื่อศึกษาการรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย
2. เพื่อวิเคราะห์การครอบคลุมความคิดทางสังคมผ่านรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยเรื่อง “กัญชาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การครอบคลุมความคิดทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมโดยศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ตัวบท เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชน ผ่านแหล่งข่าวที่ใช้ในการนำเสนอข่าวสารและท่าทีของแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์ รายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ โดยรวบรวมกฤตภาคข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่ได้รับการรวบรวมโดยห้องสมุดข่าวมติชน(www.matichonlibrary.com) ใช้คำค้นหลักคือ “กัญชา” “กัญชาทางการแพทย์” และคำค้นอื่น ๆ ที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน

รายชื่อหนังสือพิมพ์จากห้องสมุดข่าวมติชน จำนวน 27 ฉบับ ดังนี้ กรุงเทพธุรกิจ ข่าวสด ข่าวหุ้น คมชัดลึก ฐานเศรษฐกิจ ดอกเบี้ยธุรกิจ ทันหุ้น บางกอกทูเดย์ บ้านเมือง ประชาชาติธุรกิจ ผู้จัดการรายวัน ผู้จัดการสุดสัปดาห์ พิมพ์ไทย มติชน มติชนสุดสัปดาห์ วัฏจักร สยามกีฬา

สยามธุรกิจ สยามรัฐ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ อปท.นิวส์ เดลินิวส์ เนชั่นสุดสัปดาห์ แนวหน้า ไทยรัฐ ไทยโพสต์ และ Nation อย่างไรก็ตาม

ในการศึกษาค้างนี้ ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาสื่อหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นฉบับต่าง ๆ

ผู้วิจัยกำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการกำหนดจุดช่วงเวลาในการศึกษา คือ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 เมื่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ได้ประกาศใช้ให้เป็นกฎหมายให้สามารถนำกฎหมายและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมาย โดยศึกษา รายงานข่าวเริ่มต้นจากเดือนมิถุนายน 2561 (ก่อนประกาศ 8 เดือน) และ เดือนตุลาคม 2562 (หลัง ประกาศ 8 เดือน) สำหรับการเลือกช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจาก มีงานวิจัยที่พบข้อมูลว่า โดยภาพรวม แล้ววาระข่าวสารของสื่อจะใช้เวลาพักตัวโดยเฉลี่ย 3 สัปดาห์ และมีผลอยู่ในความสนใจของคน ในช่วง 6 เดือน (อภิภู กิตติภรณ์, 2562) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มกำหนด 8 เดือนก่อนหน้าและ 8 เดือน หลังจากการประกาศ เพื่อให้ครอบคลุมช่วงเวลาการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ ของสื่อมวลชนให้มากที่สุด

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

(1) แบบวิเคราะห์เนื้อหา (ข้อมูลเชิงปริมาณ) เพื่อวิเคราะห์การรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชน โดยมีกรอบข้อมูลเบื้องต้นตามคำถามการวิจัย ได้แก่ (1) ปริมาณการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนแต่ละสื่อฉบับ และ (2) ประเภทของแหล่งข่าว อาทิ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการเมือง หรืออื่น ๆ

(2) แบบวิเคราะห์หัตถบท (ข้อมูลเชิงคุณภาพ) ในการวิเคราะห์ข้อมูลหัตถบทจากการรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนจะพิจารณาจาก (1) การใช้หลักฐานอ้างอิง/สนับสนุนใน รายงานข่าว และ (2) วิธีการนำข้อมูลจากแหล่งข่าวมาใช้ในการรายงานข่าวและการอ้างอิงข้อมูล

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดกรอบการวิจัย ออกแบบและสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีผู้ช่วยเก็บ รวบรวมข้อมูลและลงตารางข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ช่วยเก็บข้อมูลการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ 1 คน และผู้ช่วยเก็บข้อมูลการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ จำนวน 6 คน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ประชุมคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเบื้องต้นถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทสื่อมวลชนตามกรอบเวลาและแหล่งข้อมูลที่กำหนด
- จัดแยกประเภทของข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ
- ในการวิเคราะห์เนื้อหา จะทดสอบตารางเก็บข้อมูลและความเข้าใจในการลงข้อมูลในตารางของผู้ร่วมวิจัย ด้วยการทดลองจำแนกประเภทข้อมูลตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยจะปรับตารางเก็บข้อมูลและทำความเข้าใจร่วมกันอีกครั้ง สุดท้าย คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ
- ในการวิเคราะห์ตัวบท จะใช้วิธีการวิเคราะห์เริ่มต้นด้วยการสุ่มทดสอบวิเคราะห์สัญญาณของคำหรือกลุ่มคำ จากนั้นปรับวิธีการจับสัญญาณข้อมูลหรือการให้สัญญาณของคำหรือกลุ่มคำที่บ่งบอกถึงท่าทีของแหล่งข่าวว่าสนับสนุน คัดค้าน หรือมีท่าทีที่เป็นกลางต่อประเด็นปัญหาทางการแพทย์

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เลขที่โครงการวิจัย 63/02 ให้ไว้ ณ วันที่ 5 มีนาคม 2563

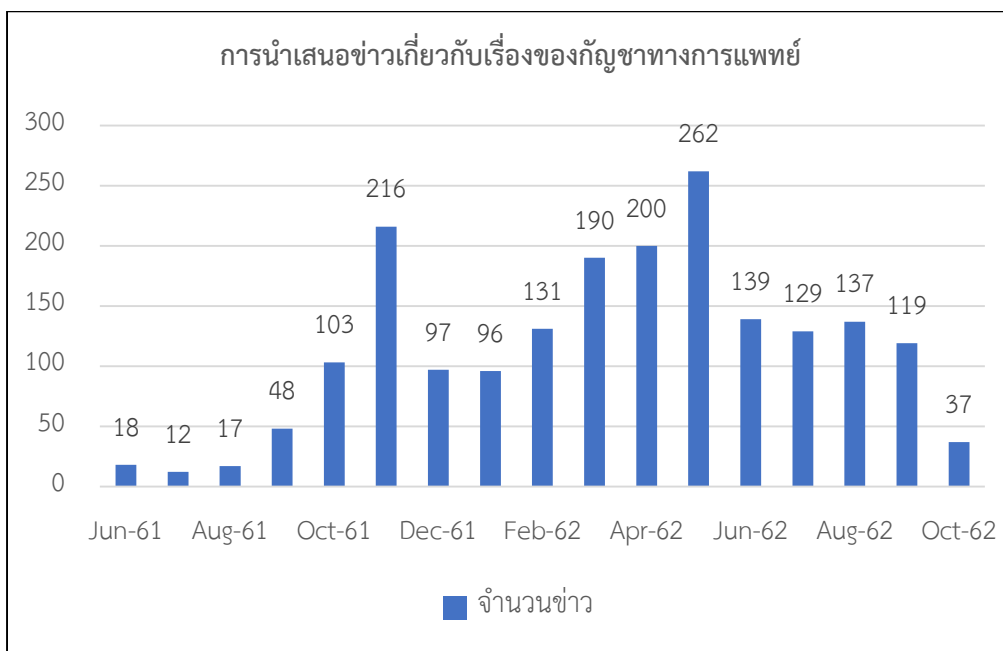
ผลการวิจัย (Results)

ผลการวิจัยเรื่อง “ปัญหาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมเรื่องปัญหาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” โดยศึกษาการรายงานข่าวในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย สามารถนำกฎหมายและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมายได้ ถึงเดือนตุลาคม 2562 (หลังประกาศ 8 เดือน) มีรายละเอียดดังนี้

การรายงานข่าวปัญหาทางการแพทย์

สำหรับการรายงานข่าวเรื่องปัญหาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนในประเทศไทย พบว่า มีหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องของการแพทย์ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ถึงเดือนตุลาคม 2562 จำนวน 1,951 ข่าว ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องของการแพทย์

ผลการวิจัยพบว่าการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องของกัญชาทางการแพทย์มากที่สุดในสามลำดับแรก ได้แก่ เดือนพฤษภาคม 2562 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.42 รองลงมา คือ เดือนพฤศจิกายน 2561 ร้อยละ 11.07 และ เมษายน 2562 ร้อยละ 10.25

หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์มากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน โดยพบว่าตัวเลขการนำเสนอข่าวสารจะมากที่สุดในทุกเดือน ยกเว้นสองเดือนแรกในการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ เดือนมิถุนายน 2561 และ เดือนกรกฎาคม 2561

ประเภทและท่าทีของแหล่งข่าวในการรายงานข่าวกัญชาทางการแพทย์

ในการรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนในประเทศไทย พบประเภทของแหล่งข่าวและท่าทีของแหล่งข่าวที่มีต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของแหล่งข่าวและท่าทีของแหล่งข่าวที่มีต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์

เดือน	ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด	ท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด
มิถุนายน 2561	นักข่าว/คอลัมนิสต์	ท่าทีเห็นด้วย
	ร้อยละ 54.70	ร้อยละ 48.73

เดือน	ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด	ท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด
กรกฎาคม 2561	รัฐบาล ร้อยละ 71.43	ท่าทีเห็นด้วย ร้อยละ 91.76
สิงหาคม 2561	รัฐบาล ร้อยละ 52.63	ท่าทีเห็นด้วย ร้อยละ 58.82
กันยายน 2561	รัฐบาล ร้อยละ 66.25	ท่าทีเห็นด้วย ร้อยละ 50.00
ตุลาคม 2561	รัฐบาล ร้อยละ 48.96	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 66.01
พฤศจิกายน 2561	นักข่าว/คอลัมนิสต์ ร้อยละ 33.33	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 78.24
ธันวาคม 2561	รัฐบาล ร้อยละ 33.98	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 82.47
มกราคม 2562	รัฐบาล ร้อยละ 39.58	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 76.04
กุมภาพันธ์ 2562	รัฐบาล ร้อยละ 59.72	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 75.57
มีนาคม 2562	รัฐบาล ร้อยละ 46.97	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 53.16
เมษายน 2562	รัฐบาล ร้อยละ 41.43	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 71.50
พฤษภาคม 2562	รัฐบาล ร้อยละ 49.56	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 70.99
มิถุนายน 2562	รัฐบาล ร้อยละ 52.88	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 74.82
กรกฎาคม 2562	รัฐบาล ร้อยละ 61.75	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร ร้อยละ 59.68
สิงหาคม 2562	รัฐบาล	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร

เดือน	ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด	ท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด
กันยายน 2562	ร้อยละ 67.43	ร้อยละ 58.39
	รัฐบาล	ท่าทีเห็นด้วย
	ร้อยละ 51.02	ร้อยละ 51.35
ตุลาคม 2562	รัฐบาล	ท่าทีเป็นกลาง/ให้ข่าวสาร
	ร้อยละ 51.02	ร้อยละ 51.35

แหล่งข่าวในการรายงานข่าวกัญชาทางการแพทย์

ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดจะเป็นแหล่งข่าวประเภทรัฐบาล ที่พบมารองลงมา คือ แหล่งข่าวประเภทนักข่าว/คอลัมนิสต์ โดยผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข เช่น องค์การเภสัชกรรม คณะกรรมการอาหารและยา กรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ จากภาครัฐ ตัวอย่างเช่น กระทรวงพาณิชย์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปป.ส.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) หรือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น

ในกรณีของแหล่งข่าวภาควิชาการ ผลการวิจัยพบว่าแหล่งข่าวมีการแสดงตนถึงสังกัดอย่างชัดเจนและส่วนใหญ่แล้วจะแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนประเด็นกัญชาทางการแพทย์ ตัวอย่างแหล่งข่าวที่ปรากฏรายชื่อทุกเดือน ได้แก่ ศ.นพ.ธีระวัฒน์ เหมะจุฑา ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพโรคอุบัติใหม่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายปานเทพ พัวพงษ์พันธ์ คณบดีสถาบันแพทย์แผนบูรณาการและเวชศาสตร์ชะลอวัย มหาวิทยาลัยรังสิต

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการระบุถึงแหล่งข่าวจากองค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกัญชา เช่น นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี (ไบโอไทย) นายเดชา ศิริภัทร ประธานมูลนิธิข้าวขวัญ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ รวมถึงประธานสภากัญชาจากจังหวัดต่าง ๆ

สำหรับแหล่งข่าวประเภทของนักข่าว/คอลัมนิสต์นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่แล้วจะมีการแสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับประเด็นกัญชาทางการแพทย์ และนักข่าว/คอลัมนิสต์นั้นมาทั้งในนามบุคคลหรือในนามของทีมข่าว ตัวอย่างเช่น คนปลายซอย โดยเปลวสีเงิน หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ชักธงรบ โดยกิเลน ประลองเชิง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เล่นกับไฟ โดยแมนเมา

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ บ้านเกิดเมืองนอน โดย สิริอัญญา หนังสือพิมพ์แนวหน้า กวนน้ำให้ใส โดยสาร สัม หนังสือพิมพ์แนวหน้า เป็นต้น

ท่าทีของแหล่งข่าวในการรายงานข่าวกัญชาทางการแพทย์

สำหรับท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดนั้นจะเป็นท่าทีที่เป็นกลางเน้นการให้ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องของ การ “ปลดล็อก” สิทธิบัตรกัญชา รวมถึงการวิจัยและพัฒนา กัญชาทางการแพทย์โดยหน่วยงานใน กระทรวงสาธารณสุขและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รองลงมาคือ การแสดงท่าทีที่เห็นด้วยกับประเด็น กัญชาทางการแพทย์ โดยเน้นที่ประโยชน์ทางการแพทย์ของกัญชาในการรักษาผู้ป่วย

การแสดงท่าทีที่เป็นกลางต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์

ตัวอย่างของการแสดงท่าทีที่เป็นกลาง เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องที่ เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ในประเด็นต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การลงนาม MOU ของ สถาบันการศึกษากับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการวิจัยและพัฒนาประเด็นกัญชา สิทธิบัตรกัญชา สูตร น้ำมันของอาจารย์เดชา การจัดระบบกัญชาทางการแพทย์ การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ รวมถึง ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกัญชาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การแสดงท่าทีที่เป็นกลางนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน/ผู้สื่อข่าวด้วยเป็นหลัก นั่นคือ การรายงานว่า ใคร ทำ อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร มากกว่าที่จะเน้นข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของแหล่งข่าว

ยกตัวอย่างจากพาดหัวข่าวเช่น

“มข.คิดค้นยาเหน็บทวารหนักสกัดจากกัญชา” (เดลินิวส์, วันที่ 4

ตุลาคม 2562 หน้า 8)

“รพ.กำแพงเพชรเปิดคลินิกกัญชา” (ไทยรัฐ (บาย), วันที่ 16 ตุลาคม

2562 หน้า 8)

“สกลนครเก็บเกี่ยวกัญชาล็อตแรก” (มติชน (ตจว.), วันที่ 31 ตุลาคม

2562 หน้า 9)

ภาพที่ 1 พาดหัวข่าว “ซง 16 สูตรยาภิญาชา”

ที่มาภาพ หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 8 มีนาคม 2562 หน้า 1,3

การแสดงท่าทีเห็นด้วยหรือสนับสนุนประเด็นกัญชาทางการแพทย์

ตัวอย่างของการแสดงท่าทีเห็นด้วยกับประเด็นกัญชาทางการแพทย์ เช่น

สัญญาณดีกัญชาถูกกฎหมาย

การกล่าวถึงสัญญาณที่ดีในการยอมรับกัญชาทางการแพทย์ โดยการใช้การเปรียบเทียบและอ้างอิงถึงการออกกฎหมายยอมรับกัญชาจากต่างประเทศ เช่น แคนาดา และสหรัฐอเมริกา ท่าทีที่เห็นด้วยนี้มีมองว่าการทำให้กัญชาถูกกฎหมายจะมีผลในทางการแพทย์ ทั้งในเรื่องของการส่งออกอีกด้วย นอกเหนือจากนั้นแล้ว ยังมองอีกด้วยว่าการทำให้กัญชาถูกกฎหมายเป็นเรื่องที่จะต้องเร่งดำเนินการ โดยใช้วิธียกสถานะขึ้นมาเทียบเคียงผลลัพธ์ว่าหากไม่ดำเนินการโดยเร็วแล้วนั้นจะเกิดผลเช่นไร

“กว่าถั่วจะสุกกาก็ไหม้ ปลดล็อกกัญชาเพื่อการแพทย์ ยิ่งเร็วยิ่งดี” (แนวหน้า, วันที่ 13 มิถุนายน 2561 หน้า 5)

คุณภาพของกัญชาไทย

ในการรายงานข่าวถึงท่าทีเห็นด้วยหรือสนับสนุนประเด็นกัญชาทางการแพทย์นี้ เนื้อหาข่าวจะเน้นในด้านคุณสมบัติที่ดีทางการแพทย์ของกัญชาและความพร้อมของประเทศไทยในการใช้กัญชาทางการแพทย์ แต่เนื่องจากกัญชายังคงถูกมองว่าเป็นยาเสพติดจึงไม่สามารถทำอะไรได้

“กัญชาจากไทยมีคุณภาพดี ให้สารสำคัญสูง ให้ผลทางการแพทย์โรคสูงกว่ากัญชาที่ปลูกในแคนาดาหรือในสหรัฐ” (สยามรัฐ, วันที่ 20 มิถุนายน 2561 หน้า 5)

ประโยชน์ของกัญชาทางการแพทย์

สำหรับท่าทีนี้ ในการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนไทยจะเน้นที่ประเด็นประโยชน์ทางการแพทย์ของกัญชา การเป็นความหวังในการรักษาผู้ป่วย เป็นทางเลือกของผู้ป่วยที่

จะเข้าถึงการรักษานอกเหนือจากแพทย์แผนปัจจุบัน และประเทศไทยมีองค์ประกอบในการพัฒนากัญชาเพื่อการแพทย์ที่พร้อมในทุกด้าน รวมถึงทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงทางด้านยาอีกด้วย

“กัญชาเป็นพืชที่ยอมรับกันว่ามีประโยชน์ทางการแพทย์ และได้กลายเป็นความหวังในการนำมาใช้รักษาผู้ป่วยโรคต่าง ๆ” (สยามธุรกิจ, วันที่ 14 ตุลาคม 2562 หน้า 11)

“...เป็นโอกาสทางเลือกของผู้ป่วยไทยที่จะเข้าถึงการรักษาด้วยกัญชาทางแพทย์ที่มีมาตรฐานและคุณภาพอย่างแท้จริง” (อปท. นิวส์, วันที่ 23 ตุลาคม 2562 หน้า 12)

กัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจ

มุมมองในเรื่องทำที่เห็นด้วยกับกัญชาทางการแพทย์นี้มองว่ากัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจที่มี “แคลิฟอร์เนียโมเดล” เป็นต้นแบบในการพัฒนา สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ตลอดจนการเปรียบกัญชาว่าเป็น “อควินม้าขาวช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้เดินหน้า” นอกจากนั้นแล้วยังมีการเลือกใช้คำต่าง ๆ ที่สะท้อนภาพของกัญชาในแง่เศรษฐกิจ อาทิ “พืชทองคำแห่งประเทศไทย” “กัญชาคือซูเปอร์ไฮเวย์” “กัญชาเป็นทองคำเขียว” รวมถึงธุรกิจกัญชาเป็นธุรกิจที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้ในระดับสูง

“ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่า ถ้าบริหารจัดการถูกต้อง กัญชาอาจกลายเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย สร้างรายได้ให้แก่บรรดาเกษตรกรและแก้ปัญหาความยากจนได้” (ไทยรัฐ, วันที่ 16 พฤษภาคม 2562 หน้า 3)

ภาพที่ 2 พาดหัวข่าว “พิพัฒน์เปิดมิติใหม่ ไทยเที่ยวไทย หนุนกัญชา GRAB Airbnb ดึงทัวร์ิสต์” ที่มาภาพ หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 22 กรกฎาคม 2562 หน้า 16

การแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านประเด็นกัญชาทางการแพทย์

สำหรับการแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์ นี้พบว่าเป็นเรื่องของ “มองมูกลับ” ในแง่ของความเสี่ยงและการเกิดผลกระทบในแง่ของยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น ตลอดจนการเพิ่มนักเสพติดหน้าใหม่ให้เกิดขึ้นมากเพราะความอยากรู้อยากลอง

“กัญชาถูกกฎหมายในรูปแบบขนม กระตุ้นวัยรุ่นเสพติดเพิ่ม” (ไทยโพสต์, วันที่ 29 ตุลาคม 2561 หน้า 14)

“กัญชาเป็นอันตรายต่อสมองวัยรุ่นมากกว่าแอลกอฮอล์” (แนวหน้า, วันที่ 14 ตุลาคม 2561 หน้า 17)

นอกเหนือจากนั้นแล้ว ยังพบอีกด้วยว่าในการแสดงท่าทีที่ไม่เห็นด้วยต่อประเด็นกัญชาทางการแพทย์นั้น ยังเกิดจากมุมมองว่า เหล้า กัญชา ฝิ่น ยังคงเป็นยาเสพติด และกระทบกับกัญชายังคงเป็นยาเสพติดร้ายแรง รวมถึงการมีสารเคมีตกค้างในการปลูกพืชกัญชา ส่งผลให้เกิดอันตรายในการใช้กัญชาทางการแพทย์ การใช้กัญชาทางการแพทย์จะถูกนำไปขยายผลหรือทดแทนการเสพยาบ้า และจะยิ่งควบคุมยากกว่าเดิม นอกเหนือจากนั้นแล้ว กรณีการใช้กัญชาร่วมกับ “ยาสูบ” จะทำให้เสี่ยงรับสารพิษเพิ่มอีกด้วย และมีผลต่อการเกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ ปัญหาการเรียนรู้และความจำ หรือเพิ่มความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ เป็นต้น (คมชัดลึก, วันที่ 29 เมษายน 2562 หน้า 11)

“กัญชาถูกกฎหมายในรูปแบบขนม กระตุ้นวัยรุ่นเสพติดเพิ่ม” (ไทยโพสต์, วันที่ 29 ตุลาคม 2561 หน้า 14)

“กัญชาเป็นอันตรายต่อสมองวัยรุ่นมากกว่าแอลกอฮอล์” (แนวหน้า, วันที่ 14 ตุลาคม 2561 หน้า 17)

การอภิปรายผล (Discussion)

ผลการวิจัยเรื่อง “กัญชาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” พบว่า มีสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์) นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ถึงเดือนตุลาคม 2562 จำนวน 1,951 ข่าว โดยประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุด คือ แหล่งข่าวประเภทรัฐบาล โดยผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข เช่น

องค์การเภสัชกรรม คณะกรรมการอาหารและยา กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เป็นต้น และที่พบมารองลงมา คือ แหล่งข่าวประเภทนักข่าว/คอลัมนิสต์

การเลือกแหล่งข่าวดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนกำลังใช้วิธีการกำหนดวาระข่าวสารผ่านวิธีการนำเสนอเพื่อให้สาธารณชนต้องคิดถึง (Think about) ต้องพูดถึง (Talk about) ตามข่าวที่สื่อมวลชนกำหนดวาระไว้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ทั้งนี้ ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า วิธีการกำหนดของสื่อกระทำการผ่านการกระโดดประเด็นผ่าน “แหล่งข่าว” และการตัดสินใจ “เลาะเล็ม” ข้อสรุปบางเรื่องมานำเสนอและตัดบางเรื่องออกไป โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลจากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ประเด็นข่าวสารที่เกิดขึ้นในเรื่องของกัญชานั้นมีมากมายและหลากหลายแต่ในการรายงานข่าวของสื่อมวลชนได้ “เลือกให้ความสนใจ” และ “เลือกรายงานข่าว” ต่อประเด็นข่าวสารบางเรื่องเท่านั้น กระบวนการเลือกดังกล่าวนี้ทำให้ข้อมูลข่าวสารจำนวนมากจะมีเพียงข่าวสารบางชิ้นเท่านั้นที่ผ่านเข้ามาสู่ปริณิณทลความสนใจของแต่ละบุคคลได้

ประเด็นที่น่าสังเกตประการสำคัญ คือ การกำหนดกรอบความคิดทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์นั้น ผลการวิจัยพบว่า แหล่งข่าวของสื่อมวลชนมีฝ่ายราชการ โดยเฉพาะจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก อาจสะท้อนภาพความคิดของแหล่งข่าวและการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนได้ว่า ต้องการกรอบความคิดของสังคมในด้านการให้ความสำคัญกับกัญชาซึ่งเคยเป็นพืชที่ถูกกำหนดว่าเป็นสารเสพติดให้กลายเป็นยารักษาโรค ด้วยการให้ข่าวเชิงการแพทย์เพื่อลดกระแสต่อต้านจากกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือไม่สนับสนุนประเด็นกัญชาทางการแพทย์ด้วยยังคงเห็นว่าพืชชนิดนี้เป็นสารเสพติด

นอกเหนือจากนั้นแล้ว เมื่อผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมยังทำให้พบอีกด้วยว่าผลการศึกษาของ รัชฎาภรณ์ อึ้งเจริญ พัสกร งามอาจ และ สุนทรี โอรัตนสถาพร (2564) ที่ศึกษาความรู้และทัศนคติที่มีต่อกัญชาทางการแพทย์ของประชาชนตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และได้พบว่า ทัศนคติที่ดีมากที่สุดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ทัศนคติต่อเรื่องประโยชน์ทางการแพทย์ทางเลือกและแพทย์แผนไทย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 รองลงมา คือ กัญชาทางการแพทย์มีสรรพคุณทางยากในการรักษาโรค ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 นอกเหนือจากนั้นแล้ว ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนมากในเขตตำบลท่าแร่ มีการให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ หรือสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับกัญชาทางการแพทย์ไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนในบางส่วนไม่เข้าถึงและไม่เปิดรับการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ เพราะประชาชนยังติดที่กัญชาทางการแพทย์เป็นสิ่งเสพติด เป็นพืชที่ผิดกฎหมาย และมีความกังวลว่าจะนำมาใช้ทางการแพทย์ได้จริงหรือไม่ และการใช้จะผิดกฎหมายหรือไม่ และผลการศึกษาใน “โครงการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนต่อ

เรื่องกัญชาทางการแพทย์ และการใช้แบบสันตนาการ: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ (สุริยัน บุญแท้, 2563) ซึ่งได้พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เข้าใจไม่ถูกต้อง หรืออาจไม่ทราบเลย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของกัญชาซึ่งยังต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็น “กัญชารักษาโรคมะเร็งให้หายได้” และ “กัญชาใช้รักษาโรคนอนไม่หลับได้” รวมถึงผลการศึกษาของ ศิริลักษณ์ อัครพน กรรณก เสาร์แดน ลลดา ทองจำนงค์ และ ญาดาวิ์ เซ็นเขาวนิช (2562) ศึกษาเรื่อง “ความรู้ด้านสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการใช้กัญชาในทางการแพทย์” ได้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความรู้ด้านสุขภาพต่อการใช้กัญชาในทางการแพทย์ในระดับน้อย และจากการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศ ชั้นปี คณะ การใช้สมุนไพรเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย และการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการใช้กัญชาในทางการแพทย์ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ด้านสุขภาพต่อการใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับท่าทีของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวกัญชาทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าทีต่อผลกระทบในทางลบในการใช้กัญชาของสังคมไทย ที่ยังคงมองว่า “กัญชาเป็นยาเสพติด” มีความเสี่ยงและผลกระทบมากโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากจะ “เพิ่มนักเสพติดหน้าใหม่” ให้เกิดขึ้นมากเพราะความอยากรู้อยากลอง ทั้งนี้ การรายงานข่าวดังกล่าวอาจส่งผลกระทบสำคัญต่อการใช้กัญชาทางการแพทย์ของสังคมไทย จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะกำหนดให้มีการสร้างความรอบรู้ในเรื่องสุขภาพของสังคมโดยเฉพาะประเด็นกัญชาทางการแพทย์ และเพื่อสร้างความมั่นใจของสังคมในการใช้กัญชาทางการแพทย์

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยเรื่อง “กัญชาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” ได้แสดงให้เห็นว่า การให้พื้นที่ข่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการตีกรอบข่าวหรือการกรอบความคิดทางสังคม (Framing) ของสื่อมวลชน และผลของการกรอบความคิดนั้นส่งผลอย่างสำคัญในการกำหนดนิยามใหม่ของ “กัญชา” ในประเทศไทย โดยเฉพาะประเด็นกัญชาทางการแพทย์ เนื่องจากกรอบความคิดดังกล่าวส่งผลให้สาธารณชน “คิดถึง” และ “พูดถึง” กัญชาในประเด็นทางการแพทย์หรือการเป็นยารักษาโรคเป็นวาระหลัก และยังส่งผลกระทบถึงการกำหนดนโยบายเรื่องกัญชาของภาครัฐบาลที่ตอบรับและสอดคล้องต่อกระแสสังคม

สรุป (Conclusion)

การวิจัยเรื่อง “กัญชาทางการแพทย์และการให้พื้นที่ข่าว: การวิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อ

ศึกษาและวิเคราะห์การรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชน ประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย สามารถนำกัญชาและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมายได้ ถึงเดือนตุลาคม 2562 (หลังประกาศ 8 เดือน) และ (2) เพื่อวิเคราะห์การกรอบความคิดทางสังคมผ่านรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนประเทศไทย ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ก่อนประกาศพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ให้เป็นกฎหมาย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ตัวบท เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การรายงานข่าวเรื่องกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชน ผ่านแหล่งข่าวที่ใช้ในการนำเสนอข่าวสารและท่าทีของแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์

ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ โดยเก็บรวบรวมกฤตภาคข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกชื่อฉบับที่ได้รับการรวบรวมโดยห้องสมุดข่าวมติชน(www.matichonelibrary.com) จำนวน 27 ฉบับ โดยใช้คำค้นหลักคือ “กัญชา” “กัญชาทางการแพทย์” และคำค้นอื่น ๆ ที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน กำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการกำหนดจุดช่วงเวลาในการศึกษา คือ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 เมื่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ได้ประกาศใช้ให้เป็นกฎหมายให้สามารถนำกัญชาและใบกระท่อมมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกกฎหมาย โดยศึกษารายงานข่าวเริ่มต้นจากเดือนมิถุนายน 2561 (ก่อนประกาศ 8 เดือน) และ เดือนตุลาคม 2562 (หลังประกาศ 8 เดือน) สำหรับการเลือกช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจาก มีงานวิจัยที่พบข้อมูลว่า โดยภาพรวมแล้ววาระข่าวสารของสื่อจะใช้เวลาพักตัวโดยเฉลี่ย 3 สัปดาห์ และมีผลอยู่ในความสนใจของคนในช่วง 6 เดือน (อภิภู กิตติภรณ์, 2562) ทั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มกำหนด 8 เดือนก่อนหน้า และ 8 เดือนหลังจากการประกาศ เพื่อให้ครอบคลุมช่วงเวลาการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนให้มากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่ามีกรนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์มากที่สุดในสามลำดับแรก ได้แก่ เดือนพฤษภาคม 2562 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.42 รองลงมา คือ เดือนพฤศจิกายน 2561 ร้อยละ 11.07 และ เมษายน 2562 ร้อยละ 10.25 สำหรับหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเรื่องกัญชาทางการแพทย์มากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน โดยพบว่าตัวเลขการนำเสนอข่าวสารจะมากที่สุดในทุกเดือน ยกเว้นสองเดือนแรกในการเก็บข้อมูลการวิจัย คือ เดือนมิถุนายน 2561 และ เดือนกรกฎาคม 2561

ประเภทของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดจะเป็นแหล่งข่าวประเภทรัฐบาล ที่พบมารองลงมา คือ แหล่งข่าวประเภทนักข่าว/คอลัมนิสต์ โดยผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในสังกัดของ

กระทรวงสาธารณสุข เช่น องค์การเภสัชกรรม คณะกรรมการอาหารและยา กรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก เป็นต้น

สำหรับท่าทีของแหล่งข่าวที่พบมากที่สุดนั้นจะเป็นท่าทีที่เป็นกลางเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องของ “ปลดล็อก” สิทธิบัตรยา รวมถึงการวิจัยและพัฒนาปัญหาทางการแพทย์โดยหน่วยงานใน กระทรวงสาธารณสุขและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รองลงมาคือ การแสดงท่าทีที่เห็นด้วยกับประเด็น ปัญหาทางการแพทย์ โดยเน้นที่ประโยชน์ทางการแพทย์ของยาในการรักษาผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาทัศนคติของสาธารณชนต่อประเด็นปัญหาทางการแพทย์หรือประเด็นอื่น ๆ เช่น การใช้กฎหมายในเชิงสันติภาพการด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกำหนดกลุ่มของสาธารณชนในการศึกษา เช่น กลุ่มธุรกิจยา กลุ่มผู้ป่วย เป็นต้น
2. การศึกษาการกำหนดวาระทางสังคมเรื่องปัญหาทางการแพทย์ในครั้งต่อไปอาจศึกษาผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ เป็นต้น เพื่อให้เห็นการขับเคลื่อนประเด็นสู่การรับรู้ของสังคมผ่านสื่อใหม่ และลักษณะของการนำเสนอประเด็นเรื่องปัญหาทางการแพทย์ในธรรมชาติของสื่อที่แตกต่างกัน
3. การศึกษาการรายงานข่าวเกี่ยวกับปัญหาทางการแพทย์ในสื่อมวลชนไทย อาจศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนส่วนกลางและสื่อในท้องถิ่นฉบับต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพว่า “แหล่งข่าว” หรือ “คอลัมนิสต์” ของสื่อมวลชนไทยในส่วนกลางกับภูมิภาคนั้น มีความเหมือนหรือความต่างกันอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

บทความวิจัยเรื่อง “การรายงานข่าวปัญหาทางการแพทย์ของสื่อมวลชนไทย” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การกำหนดวาระทางสังคมของสื่อเรื่องปัญหาทางการแพทย์” ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.พญ.สาวิตรี อัจฉนาศึกษชัย ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) รศ.พญ.รัศมน กัลยาศิริ ผู้จัดการศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด

(ศศก.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย รวมถึงการให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชานิติศาสตร์ ที่อนุญาตและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐาภรณ์ อึ้งเจริญ พัสกร งามอาจ และ สุนทรี โอรัตนสถาพร. (2564). ความรู้และทัศนคติที่มีต่อกัญชาทางการแพทย์ของประชาชนตำบลท่าแร่ อำเภอมือเมือง จังหวัดสกลนคร. *วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข*, 7(1), 69-86.
- นิษฐา หุ่นเกษม. (2552). ความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะ: ศึกษากรณีการกำหนดวาระข่าวมาตรการห้ามขายเหล้าช่วงสงกรานต์ พ.ศ. 2552. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 18 กรกฎาคม 2562 สืบค้นจาก <http://www.tja.or.th/old/images/stories/doc2552/nisata/1nisata.doc>
- นิษฐา หุ่นเกษม. (2558). *ประสิทธิภาพของรูปภาพประกอบข้อความคำเตือน (Pictorial Warning) ต่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- ศิริลักษณ์ อัครพน กรกนก เสาร์แดน ลลิตา ทองจันทน์ และ ญาดาวิ์ เซ็นเซาวิช. (2563). ความรอบรู้ด้านสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการใช้กัญชาในทางการแพทย์. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 66 ปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ “สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม: การปลดล็อกความเหลื่อมล้ำสู่ความยั่งยืน.” กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2564 สืบค้นจาก https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_research/research_Split/14.pdf
- สุริยัน บุญแท้. (2563). *โครงการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนต่อเรื่องกัญชาทางการแพทย์ และการใช้แบบสันตนาการ: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2564 สืบค้นจาก <https://cads.in.th/cads/content?id=102>
- อภิภู กิตติคำธ. (2562). การกำหนดวาระข่าวสารในบริบทสื่อดิจิทัล: สถานภาพองค์ความรู้และทิศทางการวิจัยในอนาคต. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 7(1), 99-123.
- อรุณี จุลิมาศาสตร์ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อผลักดันพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 36(3), 15-26.
- Kim, H. & Kim, Sei-Hill. (2018). *Framing Marijuana: how U.S. newspapers frame Marijuana legalization stories (1995-2014)*. Retrieved August 25, 2019, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6037643/>
- Lewis, N. & Sznitman, S.R. (2019). *Engagement with medical cannabis information from online and mass media sources: is it related to medical cannabis attitudes and support for legalization*. Retrieved August 25, 2019, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30799152>

- Mereno, M.A. et al. (2018). *Social media posts by recreation Marijuana companies and administrative code regulations in Washington State*. Retrieved August 25, 2019, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30646364>
- Stringer, R.J. & Maggard, S.R. (2016). *Reefer madness to Marijuana legalizations: media exposure and American attitudes Marijuana (1975-2012)*. Retrieved August 25, 2019, from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022042616659762>
- Temyer, J. (2011). *Medical Marijuana and mass media effects: agenda-setting and framing in the debate over Legalization*. Retrieved August 25, 2019, from <https://umwa.memphis.edu/etd/index.php/view/download/jtemyer/402/TemyerThe sisFinal.pdf>